

ר' יוחנן ורבי יהושע בן לוי – כעשרה מקומות.
 כשמונה פעמים – ר' שמעון ברבי ור' חייא.
 שש פעמים – ר' אליעזר ור' יוסי בר חנינא; רב חסדא ור' יצחק בר אבדימי.
 חמש פעמים – ר' יהודה ור' נחמיה. (ובמדרשים יש פעמים רבות נוספות).
 ארבע פעמים – רב חסדא ורב המנונא.
 שלש פעמים – ר' יוסי בר אבין ור' יוסי בר זבידא; רב ולוי; ר' זירא ור' אבא בר ממל; ר' זירא ורב
 שמואל בר יצחק; רב מרי ורב זביד.
 פעמיים – רבי ור' חייא; ר' יעקב בר אידי ור' שמואל בר נחמני; ר' יוחנן ור' חנינא; רב הונא ור' חייא
 בר רב; רב יהודה ורב עינא; רבי חייא בר אמי ור' אסי; ר' אמי ור' יצחק נפחא; ר' לוי בר חמא ור'
 חנינא; אבהו בר איהי ומנימין בר איהי.
 ועוד מחלוקות סתמיות חד-פעמיות מצאנו אצל זוגות חכמים שונים.
 ויש גם זוגות חכמים ידועים, שלא מצינו אצלם אף פעם אחת מחלוקת בלתי מסוימת בשמותם – כגון:
 רבה ורב יוסף; אביי ורבא; רב פפא ורב זביד.

דף קיג

'וכי שכיר עובר משום בל תגזול?'. יש לדקדק: כיון שאמרנו שבעל הבית מדקדק וזוכר הרי שב הדבר
 לדין תורה ופטור, ומה מקשה. אך הואיל ויש עדים ששכרו ונתחייב לו ועדיין הוא בתוך זמנו, והשכיר
 נושא את נפשו לדבר ומדייק היטב, יש להם לחכמים לתקן שבועה עכ"פ ולא לפוטרו מכל וכל כדין
 כופר הכל, וכיון שכן, עדיף לתקן שבועה לשוכר ולא לבעל הבית משום כדי חייו של השכיר (עפ"י
 רמב"ן. וער"ן).

'אמר שמואל: שליח בית דין מנתח נתוחי – אין, אבל משכוני – לא'. תימא אם כן היאך יכפו פריעת
 חוב על המסרבים לפרוע חובותיהם [והלא בית דין כופים על כל מצוות עשה עד שתצא נפשו, ובכלל
 זה מצות פריעת בעל חוב]?
 ויש מי שפרש 'מנתח נתוחי' – מנתחו ומושכו וכופהו להכנס לביתו ולהוציא לו העבוט החוצה, אבל לא
 יכנס הוא בעצמו לביתו למשכנו.

ורבנו תם פרש שאין מדובר כאן על משכון הניטל לצורך פרעון, שהגיע הזמן ואינו רוצה לפרוע, אלא
 המדובר על משכון שנועד לבטחון המלוה (בתוך זמנו, שרואה שמבזבז מעותיו ורוצה להיות בטוח
 שיפרענו בבוא הזמן. או גם לאחר שהגיע הזמן אלא שאינו רוצה ליטלו בתורת פרעון. סמ"ע ועוד). ואכן
 אם הגיע הזמן ומסרב לפרעו – שליח ב"ד נכנס לביתו וממשכנו (רא"ש. והובאה שיטה זו בשו"ע חו"מ צו, טו
 בשם 'יש מי שאומר'. וע"ע בשו"ת הרא"ש י"א, ז; שו"ת הריב"ש שצו; משך חכמה תצא כדי בבאור הספרי).
 וכן לענין איסור נטילת כלי אוכל נפש מאת הלווה – לא אסרה תורה אלא כשנוטלם כבטחונות, אבל
 אם בא ליטול בתורת פרעון, רשאי ליטול על ידי שליח ב"ד כל הכלים (מלבד כלי תשמישו החיוניים
 לו ביותר, שמסדרין לבעל חוב כדלהלן). שלא הקפידה תורה אלא על שביתת הכלים הללו, שישבתו
 ממלאכתם כל זמן שהם אצל המלוה שהרי אינו רשאי להשתמש בהם כל זמן שהם אצלו בתורת משכון
 (משום רבית. ע' רש"י להלן ושא"ר; ש"ך), אך לא כשנוטלם בתורת פרעון.

ואפילו בגד אלמנה מותר ליטלו כפרעון, אם הוא יותר מכדי סידור שמסדרין לבעל חוב (עפ"י נמוקי יוסף ועוד. וע' שו"ע הגר"ז הל' הלוואה יב).
 ואולם כמה מן הראשונים חולקים על עיקר שיטה זו וסוברים שמצד הדין אין לשליח ב"ד להיכנס לביתו ולגבות. ואולם כתב הרמ"ה (מובא בטור חו"מ צו. וכיו"ב הביא שם מהר"ף) שאם אי אפשר להפרע ממנו אלא ע"י מישכון, שאינו מוצא לו קרקעות ומטלטלין אחרים, והלוה טוען שאין לו מה לשלם, והמלוה טוען אולי יש לו בביתו – דין הוא שיכנס שליח ב"ד לביתו ואם ימצא דבר – יטלנו. 'אף על גב דהאי מילתא לא איתמר בגמרא בהדיא, ורבותינו נמי לא(,) חזינן למיכתב מה דמיסתבר לן בה משום דמלאכת שמים היא. ואפילו הכי לא אורינן לה הלכה למעשה אלא היכא דאמיד לוח ולא משכח מידי מברא (=מבחוץ) לאישתלומי, לא מקרקעי ולא מטלטלין – שאין לך נעילת דלת גדולה מזו'.
 והביא שם עוד מספר התרומות שאין עושין כן אלא בדוחק וקושי גדול, ע"ש. וע"ע בחדושי הר"ן בשם תשובת הרי"ף.

ז'בעל חוב אפילו נתוחי לא, שלא יכנס לביתו ליטול משכונו. התוס' (והנמוקי יוסף) פרשו שאסור הדבר מדרבנן, גזירה שמא ייכנס לביתו וימשכנו מתוך שבהול על ממונו. (וגרסו כן בגמרא, 'גזרה שמא...').

(ולמאן דאמר 'לא עביד אינש דינא לנפשיה', אסור לתפוס ממנו בשוק אף ללא גזירה, באופן רגיל שאין פסידא, שיכול לתובעו בב"ד).

ואולם מדברי הרמב"ם משמע שאסור הדבר מן התורה, כל שנוטל ממנו חפץ בחזקה, אפילו בחוץ (כן כתב הסמ"ע צו סק"ז ועוד. וכן משמע להדיא בספרי, שגם בחוץ עובר בלאו דאורייתא – נתיב החסד פרק ז אות ה. וכן מבואר בתורי"ד, שגם בחוץ אסור מדאורייתא. ואמנם בקונטרס הראיות של נכדו, הרי"א, מבואר לכאורה שמשום גזירה הוא.) וצריך לומר לשיטתו שמה שאמרו בגמרא – לדיחויא בעלמא (ערוך השלחן צו.ו. וע' בתוי"ט, שלהרמב"ם מה שאמרו בגמרא הוא טעמא דקרא, וע"ע הלא בפסוק לא נאמר אלא בית, ואם אנו אוסרין גם בשוק מן התורה, הגם שכתוב 'ביתו', על כרחך שאין הטעם שמא יבוא לבית, אלא שעצם הלקיחה שלא מדעת אסרה תורה, מה לי בבית מה לי בחוץ. וע' תורי"ד).
 [ואף להלכה דקיימא לן (חו"מ ד) 'עביד אינש דינא לנפשיה', יש לומר שזה דוקא בכלי שלו, שמכירו אצל חברו – מותר ליטלו ממנו בחזקה, אבל לא גביית כלי אחר (ומובאת שיטה זו ברמ"א בחו"מ ד. וע' אג"מ חו"מ ח"א ו). ועוד, לפירושו רבנו תם שאינו בא לגבותו כפרעון אלא כאמצעי לבטחון, כגון זה לא הותר לעשות דין לעצמו. (ר"ן; נמוקי יוסף). ועוד י"ל שגזרת הכתוב היא בהלוואה שלא לעבוס את הלווה. [ויש בירושלמי (גטין ה,א) טעם בדבר, כדי שלא יטול את כליו המובחרים], ודוקא בהלוואה, אבל בחובות אחרים כתשלום שכירות גניבה וגזילה ופקדון – מותר, כדלהלן קטו. ערוך השלחן].

(ע"ב) 'תא שמע: אם חבל תחבל שלמת רעך – בשליח בית דין הכתוב מדבר... תנאי היא דתניא...' ולתנא השני (ולשמואל) יתפרש אם חבל תחבל – בחוץ.

(אע"פ דפרכינן לעיל על שמואל מ'לא יחבל ריחים ורכב' וכו', הרי שהניחו בפשטות ש'חבלה' בפנים משמע, ושמואל לא תירץ שבחוץ משמע – י"ל שרצה לתרץ אפילו לפי דעתו של המקשה שמשמע בפנים, אלא שכאן אין לפרש בענין אחר (ע' תורי"ד). עוד יש לפרש שלזה כיוון רש"י לעיל 'חבילה – מתוך הבית משמע, דהא ריחים ורכב בגו ביתא שכיחי' – דדוקא קרא דריחים ורכב משמע דאירי בבית, אבל קרא ד'אם חבל תחבל שלמת רעך' מתפרש שפיר בחוץ שנוטלו בגדו מידו. ומה ששאלו לעיל גם מ'לא תחבל בגד אלמנה' – אפשר שמשמע לו שאין מדובר על בגד שעליה אלא שמונה בביתה).
 עוד יש לומר שמדובר בסוג חובות המותרים למשכן בתוך הבית, כדלקמן (קטו. ר"ן).

וכן יש לפרש שלפי אותה דעה עיקר הפסוק **אם חבל תחבל מדבר כשחבל באיסור** (תד"ה מחזיר. ואף להר"ן אפשר שלפי האמת הפסוק מדבר בעבר ומישכן, אלא שהר"ן בא לפרש מדוע הקשו בתמורה (ו) מהמשנה ולא מהכתוב עצמו – ועל זה כתב שאפשר לפרש את הכתוב באופנים אחרים כנזכר, ואולם אליבא דאמת שגם אם עבר ונטל באיסור – מועיל (וכמו שפסקו הפוסקים), מדבר הכתוב באופן זה).

'אבל לא לאשתו ולבניו ולבנותיו'. יש מי שכתב (ערוך השלחן צו, יט) שזה רק לענין דין 'מסדרין', אבל לענין מצות השבת העבוט, כלול בזה כל כלי שהוא נצרך לו או לאשתו שהיא כגופו. וכן בדברים הנצרכים לילדים קטנים אשר בביתו.

[ולענין מזונות, אין משאיר אלא כדי מזונותיו הוא לשלשים יום, וכסות – ל"ב חדש, ואין מחשבין לבני הבית (מלבד בבגדים השייכים להם שאינם שלו), הגם שחייב במזונות אשתו מדאורייתא. כי באמת היה צריך ליתן הכל למלוה אלא שזיכתה לו תורה שלא מן הדין, ורק לו זיכתה ולא לה. אך יש לומר שמאותן מזונות שמשאירים לו, חייב לזונה עפ"י פרישה שם את מא].

'מחרישה דכספא'. רבנו תם פרש (מובא בתוס' לעיל ד"ה ואת) שהכוונה למגרדת שמגרדין בה בבית המרחץ. שאין חורשין בשדה במחרשת כסף.

דף קיד

'ר' יעקב משמיה דבר פדא...'. דוק ותמצא בכל הש"ס לא נזכרו דברי בר פדא אלא בענינים שאינם שייכים בזמן הזה; ורובם ככולם בעניני קדשים, מקצתם בהלכות טומאה וטהרה, ועוד שתי הלכות, אחת בדיני נזירות ואחת בדין עדים וזממין שהעידו על יחוס פגום של כהן.

'אשכחיה רבה בר אבוב לאליהו דקאי בבית הקברות של עכו"ם, אמר לו: מהו שיסדרו בבעל חוב?...'. יש במדרש תלפיות (אות א), שהלך לשם כדי להציל נפש גוי מן המזיקין, לפי שעשה טובה לישראל בגולה (מובא בנן יהודע).

ומהר"ל פרש (בתדושי אגדות) שנגלה אליו שם מפני שידע שישאלנו כיצד עומד שם והלא כהן הוא, וישיב לו מה ששייב, ויתגלגל הדבר עד שיכניסנו לגן עדן, וכל אותו מעשה.

עוד באר, שהשאלות ששאל אותו בענין סידור בבעל חוב וברכה לערום – על ענין העניות הן, שהעניות עלולה להביא נזקים לבריות, כשבע"ח נושה בעני, וכן עלולה לחסר את האדם בעבודת בוראו, שמונעתו מלברך כשאינו לו בגד ללבוש, ע"ש באריכות. [גם יתכן שהעניות קשורה בנשיאת שם שמים בזולת, ככתוב 'לא יראה כן ערות דבר ושב מאחריך'. וכעין זה אמרו (בנדרים ז:): שכל מקום שהזכרת השם מצויה שם עניות מצויה].

– אף על פי שהוראות איסור והתר אינן נקבעות בדברי הנביא, ואין אליהו אלא מברר ספקות שבמציאות (ע' שבת קח.), אעפ"כ ודאי אין כחו גרוע משאר חכמים שבדור (עפ"י מהר"ץ חיות).

(ע"ב) **'זלאו כהן הוא מר?!** רש"י: **'דאיכא למ"ד דאליהו הוא פינחס דכתיב ביה 'קנא קנאתי', וכן בפינחס 'בקנאו את קנאתי'.**